

# Nacionalni podatki strnjeno Življenjski slog in navade invalidov v SLOVENIJI

## INVALIDI V SLOVENIJI

Trenutni ali na enem mestu zbrani statistični podatki trenutno ne ponujajo popolnega vpogleda v najbolj pogoste (pereče) tipe invalidnosti, saj gre za opazovanje iz različnih vidikov. Eden najpomembnejših vidikov je zlasti pridobitev odločbe o statusu invalidnosti, ki je povezana s preostalo možnostjo vstopa na trg dela.

Med prebivalci Evropske unije je več kot 15 % invalidnih oseb, pri čemer je v Sloveniji približno 12–13 % (ocenjeno kot ne bistveno manj kot v celotni EU). Uradnih podatkov o številu invalidov v Sloveniji ni, informativno število pa so ocenili na podlagi vpisov v različne registre. Po podatkih iz leta 2014 je ocena od 160.000 do 170.000 invalidov v Sloveniji (invalidov, otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami, vojaških in vojaških invalidov ter zmerno, težko in huje psihično in hudo telesno prizadetih oseb). Od njih je bilo približno 8 % invalidom izdan odločba o statusu invalidnosti po različnih zakonih, preostalih 5 % (po ocenah invalidnih organizacij ali članstva v njih) pa so osebe z večjimi telesnimi oviranostmi. Približno 4 % zaposlenih v Sloveniji je invalidnih (Čuk, 2014).

## NAJPOMEMBENJŠI DELEŽNIKI IN ORGANIZACIJE, KI OMOGOČAJO DOSTOP DO ZDRAVJA, IZOBRAŽEVANJA IN DRUGIH USTREZNIH STORITEV:

Na nacionalni ravni je ZŠIS-SPK - Paraolimpijski odbor Slovenije predstavlja najbolj reprezentativni subjekt na področju športa za invalide. Glavni deležniki, organizacije invalidov kot člani ZŠIS-SPK so:

- ZVEZA DRUŠTEV SLEPIH IN SLABOVIDNIH SLOVENIJE: <http://www.zveza-slepih.si/>
- ZVEZA PARAPLEGIKOV SLOVENIJE: <https://www.zveza-paraplegikov.si/>
- ZVEZA DRUŠTEV GLUHIH IN NAGLUŠNIH SLOVENIJE: <http://zveza-gns.si/>
- ZVEZA DELOVNIH INVALIDOV SLOVENIJE: <https://www.zdis.si/>
- ZDRUŽENJE MULTIPLE SKLEROZE SLOVENIJE: <http://www.zdruzenje-ms.si/>
- DRUŠTVO DISTROFIKOV SLOVENIJE: <http://www.drustvo-distrofikov.si/>
- SONČEK – ZVEZA DRUŠTEV ZA C.P. SLOVENIJE / SONČEK: <https://www.soncek.org/domov/>
- DRUŠTVO PARALITIKOV SLOVENIJE: <http://www.drustvo-paralitikov.si/>
- DRUŠTVO ŠTUDENTOV INVALIDOV SLOVENIJE: <http://www.dsis-drustvo.si/>
- ZVEZA DRUŠTEV CIV SLOVENIJE: <https://www.zdcivs-zveza.si/>
- ZVEZA INVALIDSKIH DRUŠTEV ILCO SLOVENIJE: <https://www.zveza-ilco.si/>
- ZVEZA DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV: <http://www.zdvis.si/>
- DRUŠTVO LARINGEKTOMIRANIH SLOVENIJE: <http://www.dls-slo.si/portal/>
- DRUŠTVO REVMATIKOV SLOVENIJE: [https://www.revmatiki.si/kdo\\_smo.html](https://www.revmatiki.si/kdo_smo.html)
- SOŽITJE – ZVEZA DRUŠTEV ZA POMOČ LJUDEM Z MOTNJAMI V DUŠEVNEM RAZVOJU SLOVENIJE (ZVEZA SOŽITJE): <http://www.zveza-sozitie.si/>

Druge pomembne institucije povezane z dostopom do različnih storitev so (med drugimi) tudi:

- RSV – Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
- JPSKLAD – Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo
- SOUS – Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v republiki Sloveniji
- URI – Soča – Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije - Soča
- ZIZRS – Združenje izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije v Republiki Sloveniji
- ZPIZ – Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
- ESS – Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
- ZZS – Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

## NOTRANJE IN ZUNANJE OMEJITVE PRI VKLJUČEVANJU V ŠPORTNE AKTIVNOSTI

Motivacija vključevanje v športne aktivnosti ostaja eden najpomembnejših elementov. ZŠIS-SPK si veliko prizadeva za vključevanje mladih invalidnih oseb v športne aktivnosti. Zgodnja vključitev in podporni ukrepi za to krepijo zmogljivosti oseb za razvoj in krepitev osebnih zmožnosti, pozitivno vplivajo na dojetje samega sebe in s tem prispevajo k višji kakovosti življenja. Motivacija, poškodbe, pomanjkanje zaupanja, zdravstvene ovire ali kombinacija teh elementov so glavne notranje ovire, prikazane v raziskavi, ki je bila izvedena v projektu Bsport+.

Aktualen pogled (povezana tudi z zunanjimi ovirami vključevanja v športne aktivnosti), viden in komuniciran skozi javne medije in razprave ter številne javno prikazane informacije (torej tudi informacije iz letnega dogodka "Šport za vse") in razhajanja okoli te teme prikazujejo pregovorno slabo stanje že obstoječe športne infrastrukture na splošno in nakazujejo potrebo po še več prilagoditvah slednjega po meri invalidov. S podatki o obstoječih deležih sofinanciranja športa za invalidne osebe na ravni lokalnih skupnosti je jasno, da so takšne finančne spodbude skupnosti precej povezane z njihovimi lastnimi možnostmi za podporo sofinanciranja teh dejavnosti in s tem povezane infrastrukture. Vendar se na splošni ravni (in z analizo, kako nacionalni program športa dosega svoj cilj), razmere izboljšujejo (Grujić, 2018).

Raziskava projekta BSport+ je pokazala, da je mogoče ovire premagati tudi s pomočjo vpliva zdravstvenih delavcev in zdravnikov, pa tudi več podpore s strani osebnega socialnega omrežja.

## SPLOŠNA OCENA ZDRAVJA

Splošna ocena zdravja vključenih v raziskavo, povezana z zaznavanjem osebnega zdravstvenega stanja, je na splošno dobra, saj 64 % anketiranih ocenjuje svoje zdravstveno stanje od dobrega do odličnega. Rezultati kažejo, da 45 % anketirancev ni našlo ustreznega odgovora za prikaz natančne korelacije med zdravstvenim stanjem in osebnim vplivom slednjega. Lahko predpostavimo, da je element osebnega občutenja ali razumevanja lastnega zdravstvenega stanja precej zapletena entiteta za anketirance. Slednje podpirajo odgovori 13 % vprašanih, ki so navedli mešanico čustev (pomanjkanje zaupanja, živčnosti in tesnobe, obe omenjeni kategoriji odgovorov pa znašata več kot polovico vprašanih v tej raziskavi.) Druga največja kategorija odgovorov je vključevala občutke živčnosti/tesnobe (24 %) in pomanjkanje zaupanja, ki jih je navedlo 11 % vprašanih.

## UDELEŽBA V ŠPORTNIH DEJAVNOSTIH IN Z ZDRAVJEM POVEZANA KAKOVOST ŽIVLJENJA

Več kot 60 % anketirancev običajno izvaja več športnih dejavnosti in je izbralo različne vrste ali kombinacijo dejavnosti, pri katerih prevladujoče izbire vključujejo različne kombinacije lahke hoje in lahkega vrtnarjenja/lahka hišna dela kot prevladujoče izbire, vključno z drugimi (hitra hoja, tek, kolesarjenje itd.). Večina anketirancev je odločno izjavila, da združuje svoje vsakodnevne dejavnosti (kot kombinacijo več različnih). Po drugi strani pa so glavni razlogi za intenzivnejšo udeležbo v športnih in rekreativnih dejavnostih povezani z vplivom zdravnikov in zdravstvenih delavcev ter vplivom družine in prijateljev. Ponovno je mogoče (osebno) motivacijo na splošno obravnavati kot močan vpliven element pri nižji udeležbi na športnih aktivnostih.

## KLJUČNA PRIPOROČILA

- Opolnomočenje in aktivnosti za dvig motivacije za prepoznavanje koristi športna.
- Razširjanje nabora možnih dejavnosti promocije zdravja (na delovnem mestu) in ciljno vključevanje invalidnih oseb v le-te.
  - Podpora pri uporabi športnih IKT orodij in spodbujanje pri posameznih/skupnostnih ukrepih, ki lahko pripomorejo j izboljšanju oz. Dvigu zavedanja skupnosti ki spodbuja "skupnostno športno udejstvovanje".

